

Wpłynął do redakcji: 9.11.2025
Przyjęty do druku: 19.01.2026

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2026.01.08>

Beniamin PIKSA*, Eligiusz MAŁOLEPSZY**

ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE I REKREACYJNE W POWIECIE CZĘSTOCHOWSKIM (ZIEMSKIM) – ZARYS PROBLEMATYKI

How to cite [jak cytować]: Piksa, B., Małolepszy, E. (2026). Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne w powiecie częstochowskim (ziemskim) – zarys problematyki. *Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe*, 9(1), 201–220.

Tourism and Recreational Development in Częstochowa County (rural) – An Outline of Key Issues

Abstract

Częstochowa County has considerable tourism potential, stemming not only from the landscape values of the Kraków-Częstochowa Upland (the Polish Jura), but also from its well-developed tourism infrastructure. Of particular importance is tourism development, comprising accommodation, catering, transport, and complementary facilities. The region offers numerous hiking and cycling routes, bathing areas, horse-riding centres, a golf course, a speedway track, and sports halls. The municipalities of Janów and Olsztyn stand out for their extensive accommodation and catering base, whereas smaller municipalities, such as Starcza or Kruszyna, have limited infrastructure. A well-developed road and rail network ensures the region's accessibility, while proximity to the airport in Pyrzowice further enhances its attractiveness. Gastronomy based on local products and culinary traditions, supported by Rural Housewives' Associations, enriches the tourism offer. Despite its many advantages, tourism development is constrained by uneven investment patterns, seasonality, and the absence of an integrated tourist information system. Nevertheless, the county retains substantial potential for further growth due to the diversity of attractions and the involvement of local communities.

Keywords: tourism development, recreational development, Częstochowa County.

* <https://orcid.org/0009-0003-7028-9516>; dr; Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie; Wydział Nauk Społecznych; Katedra Polityki Społecznej, Pracy Socjalnej i Turystyki; b.piksa@ujd.edu.pl (autor korespondencyjny)

** <https://orcid.org/0000-0003-2373-6048>; prof. dr hab.; Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie; Wydział Nauk Społecznych; Katedra Polityki Społecznej, Pracy Socjalnej i Turystyki; e.malolepszy@ujd.edu.pl

Streszczenie

Powiat częstochowski ma duży potencjał turystyczny, który wynika nie tylko z walorów krajozobrazowych Jury Krakowsko-Częstochowskiej, ale także z dobrze rozwiniętej infrastruktury turystycznej. Kluczowe znaczenie ma zagospodarowanie turystyczne, obejmujące bazę noclegową, gastronomiczną, komunikacyjną oraz uzupełniającą. Region oferuje liczne szlaki piesze i rowerowe, kąpieliska, stadniny koni, pole golfowe, tor żużlowy i hale sportowe. Gminy Janów i Olsztyn wyróżniają się rozbudowaną bazą noclegową i gastronomiczną, natomiast mniejsze gminy, takie jak Starcza czy Kruszyna, mają ograniczoną infrastrukturę. Dobrze rozwinięta sieć drogowa i kolejowa zapewnia dostępność regionu, a bliskość lotniska w Pyrzowicach zwiększa jego atrakcyjność. Gastronomia oparta na lokalnych produktach i tradycjach kulinarnych, wspierana przez Koła Gospodyń Wiejskich, wzbogaca ofertę turystyczną. Mimo licznych atutów rozwój turystyki ograniczają nierównomierne inwestycje, sezonowość oraz brak zintegrowanego systemu informacji turystycznej. Powiat ma jednak duży potencjał do dalszego rozwoju dzięki różnorodności atrakcji i zaangażowaniu lokalnych społeczności.

Słowa kluczowe: zagospodarowanie turystyczne, zagospodarowanie rekreacyjne, powiat częstochowski.

Wprowadzenie

Celem artykułu jest analiza stanu zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego w powiecie częstochowskim ziemskim (stan na koniec pierwszej połowy 2025 roku) – istniejącej infrastruktury, walorów kulturowych oraz możliwości rozwoju. W niniejszym artykule podjęto próbę wskazania potencjalnych kierunków rozwoju i rekomendacji dla lokalnych władz oraz społeczności, aby zwiększyć atrakcyjność turystyczną powiatu, promować lokalną kulturę i tradycje oraz generować korzyści ekonomiczne dla mieszkańców.

Powiat częstochowski (ziemski) w obecnym kształcie został utworzony 1 stycznia 1999 roku w wyniku reformy administracyjnej. Położony jest w północnej części województwa śląskiego. Od północy graniczy z województwem łódzkim, od wschodu z województwem świętokrzyskim, natomiast od południa i zachodu sąsiaduje z czterema innymi powiatami województwa śląskiego: zawierciańskim, myszkowskim, lublinieckim oraz kłobuckim.

Powiat częstochowski ziemski otacza miasto Częstochowę, które od ostatniej reformy administracyjnej funkcjonuje jako miasto na prawach powiatu (czyli powiat grodzki). Taka specyficzna lokalizacja powoduje pewne trudności organizacyjne – część usług publicznych, które powinny być dostępne dla mieszkańców powiatu ziemskiego, realizowana jest przez instytucje zlokalizowane w Częstochowie – formalnie w odrębnym powiecie. To może prowadzić do niejasności kompetencyjnych i utrudnień w dostępie do niektórych usług.

Powiat częstochowski położony jest głównie na obszarze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, która stanowi zachodnią część Wyżyny Małopolskiej. Wschodnie i północne tereny powiatu należą natomiast do Niecki Włoszczow-

skiej. Charakterystycznym elementem krajobrazu są liczne skałki i ostańce, z których część wznosi się nawet powyżej 350 metrów n.p.m., podczas gdy większość obszaru Wyżyny Częstochowskiej przekracza wysokość 200 metrów n.p.m.. Zróznicowana rzeźba terenu nadaje regionowi wyjątkowy charakter i sprzyja rozwojowi turystyki aktywnej.

W skład powiatu częstochowskiego wchodzi 16 gmin, w tym 4 gminy miejsko-wiejskie Blachownia, Koniecpol, Olsztyn (od 1 stycznia 2022 r.), Przyrów (od 1 stycznia 2024 r.) – oraz 12 gmin wiejskich: Dąbrowa Zielona, Janów, Kamienica Polska, Kłomnice, Konopiska, Kruszyna, Lelów, Mstów, Mykanów, Poczesna, Rędziny, Starcza. Powiat częstochowski należy do największych pod względem obszaru, w województwie śląskim i jednym z największych w kraju – jego powierzchnia wynosi 1522 km², co stanowi 12,4% całkowitej powierzchni województwa. W powiecie częstochowskim jest 278 miejscowości – najwięcej w gminie Mykanów – 40, w gminie Kłomnice – 32, w gminie Koniecpol – 28. Najmniej miejscowości mają gminy Rędziny – 7 i Blachownia – 8 (Raport o stanie powiatu częstochowskiego za 2024 rok).

Liczba ludności powiatu częstochowskiego wynosiła – według stanu na koniec 2024 r. – 131 042 osoby (kobiety 66 774 – ok. 51%, mężczyźni: 64 268 – ok. 49%). W miastach mieszkają 17 793 osoby (ok. 13,6% ogółu), w tym: kobiety: 9355, mężczyźni: 8438. Na wsi mieszka 113 249 osób (ok. 86,4% ogółu), w tym: kobiety 57 419, mężczyźni 55 830 (<https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica>). Powiat częstochowski to region o wyjątkowych walorach przyrodniczych, bogatej historii i różnorodnych atrakcjach turystycznych. Zarówno miłośnicy natury, aktywnego wypoczynku, jak i pasjonaci historii znajdą tu coś dla siebie. To idealne miejsce na rodzinne wycieczki, relaks i odkrywanie uroków północnej części województwa śląskiego.

Stan badań nad zagospodarowaniem turystycznym i rekreacyjnym w powiecie częstochowskim ma charakter rozproszony, ale obejmuje kilka istotnych obszarów analizy: potencjał turystyczny, rozwój infrastruktury, waloryzację przestrzeni oraz uwarunkowania lokalne. W ramach ogólnopolskiego projektu waloryzacji turystyczno-kulturowej prowadzonego przez czasopismo „Turystyka Kulturowa” powiat częstochowski, jako region rolniczo-turystyczny, został uwzględniony w analizach przestrzennych i porównawczych (Czajkowski, 2014; Ziarkowski, 2014).

W ramach badań akademickich powstały prace dyplomowe i inżynierskie dotyczące konkretnych obszarów, np. rezerwatu „Parkowe” w gminie Janów (Partyka 2015). Analizowano tam stan zagospodarowania turystycznego, potencjał geologiczny, infrastrukturę oraz możliwości rozwoju ścieżek edukacyjnych i rekreacyjnych. W artykule pt. *Uwarunkowania rozwoju lokalnego na przykładzie powiatu częstochowskiego* (Kabus & Nowakowska-Grunt, 2016) omówiono strategię rozwoju regionu, uwzględniającą jego rolniczo-turystyczny charakter. Pod-

kreślono znaczenie planowania przestrzennego, inwestycji infrastrukturalnych oraz współpracy samorządowej w kontekście rozwoju turystyki. Starostwo Powiatowe w Częstochowie publikuje raporty o stanie powiatu, które zawierają dane dotyczące infrastruktury turystycznej, sportowej, kulturowej oraz komunikacyjnej. Dokumenty te stanowią ważne źródło informacji o aktualnych działaniach i inwestycjach w zakresie zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego.

Stan badań nad zagospodarowaniem turystycznym i rekreacyjnym w powiecie częstochowskim jednoznacznie wskazuje na potrzebę podjęcia działań zmierzających do opracowania kompleksowej publikacji poświęconej temu zagadnieniu. Mimo dostępnych raportów, analiz statystycznych oraz pojedynczych prac naukowych i lokalnych opracowań, brakuje spójnego, interdyscyplinarnego ujęcia, które w sposób systematyczny przedstawiłoby aktualny stan zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego powiatu częstochowskiego, jego potencjał rozwojowy, bariery oraz rekomendacje dla dalszych działań.

Niniejsza publikacja uwzględni zarówno aspekty przestrzenne i infrastrukturalne, jak i społeczne, kulturowe oraz ekonomiczne, a także opiera się na aktualnych danych terenowych, analizach porównawczych i konsultacjach z lokalnymi interesariuszami. Jej przygotowanie byłoby istotnym krokiem w kierunku profesjonalizacji działań promujących turystykę w powiecie częstochowskim oraz wzmocnienia jego pozycji na mapie turystycznej regionu i kraju.

Metody i problemy badawcze

W przygotowaniu artykułu zostały wykorzystane następujące metody badawcze: analizy, syntezy, indukcji i dedukcji. Przeprowadzono analizę literatury przedmiotu – dokonano przeglądu publikacji naukowych, dokumentów strategicznych, planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących turystyki i rekreacji w omawianym regionie. Dokonano analizy danych statystycznych. Wykorzystano materiały źródłowe Głównego Urzędu Statystycznego, Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, lokalnych urzędów gmin i powiatu do oceny liczby turystów, struktury demograficznej, dostępności usług.

Wysunięto następujące problemy badawcze:

1. Jak przedstawia się zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne w powiecie częstochowskim (ziemskim)?
2. W jakim stopniu istniejąca infrastruktura odpowiada na potrzeby turystów i mieszkańców?
3. Jakie są bariery rozwoju turystyki i rekreacji w regionie?

Wyniki i dyskusja

Choć walory turystyczne i krajobrazowe są istotne, nie stanowią jedyne go czynnika wpływającego na wykorzystanie danego obszaru w celach turystycznych. W dobie masowej turystyki coraz większe znaczenie zyskuje odpowiednie zagospodarowanie turystyczne, które nie tylko wspiera rozwój ruchu turystycznego, ale także zwiększa konkurencyjność regionu. Dobrze zaplanowana infrastruktura sprzyja komfortowemu wypoczynkowi zarówno turystów, jak i lokalnych mieszkańców, a nawet tereny o ograniczonych walorach mogą przyciągać odwiedzających, jeśli zostaną właściwie zagospodarowane.

Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne stanowi jeden z kluczowych czynników przyciągających turystów oraz zapewniających im komfortowe warunki wypoczynku na danym obszarze. Jego głównym celem jest dostosowanie przestrzeni do potrzeb ruchu turystycznego i stworzenie odpowiedniej infrastruktury sprzyjającej rekreacji (Warszyńska & Jackowski, 1978; Pawlikowska-Piechotka, 2009).

Zagospodarowanie turystyczne to zintegrowany system urządzeń i usług funkcjonujących na określonym obszarze, których celem jest udostępnienie walorów przestrzeni geograficznej turystom oraz zaspokojenie ich potrzeb związanych z wypoczynkiem i rekreacją. Szczególną rolę w zagospodarowaniu turystycznym odgrywa tzw. materialna baza turystyczna. W jej skład wchodzi: baza noclegowa turystyki, baza gastronomiczna turystyki, baza transportowa turystyki, turystyczna baza uzupełniająca (baza towarzysząca turystyce). Ich odpowiednie rozmieszczenie i dostępność mają kluczowe znaczenie dla komfortu turystów oraz atrakcyjności danego regionu (Kowalczyk & Derek, 2010; Molenda, 2011; Pawlikowska-Piechotka, 2009; Pawlikowska-Piechotka, 2016).

Turystyczna baza transportowa

Istotnym elementem zagospodarowania turystycznego są drogi krajowe i wojewódzkie, które pełnią kluczową rolę w dostępności regionu dla turystów. Ułatwiają one szybki i wygodny dojazd do atrakcji turystycznych, wpływają na rozwój lokalnej infrastruktury oraz zwiększają konkurencyjność obszaru na tle innych regionów. Dobrze rozwinięta sieć drogowa sprzyja zarówno turystyce indywidualnej, jak i zorganizowanej, a także wspiera lokalną gospodarkę poprzez poprawę mobilności mieszkańców i przedsiębiorców. Powiat częstochowski charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią połączeń drogowych i kolejowych, co zapewnia dogodne możliwości komunikacyjne zarówno w skali lokalnej, jak i krajowej. Sieć komunikacyjną powiatu tworzą: autostrada A1 (Gdańsk – Cieszyn), drogi krajowe (nr 46 Kłodzko – Opole – Lubliniec – Częstochowa – Szczekociny,

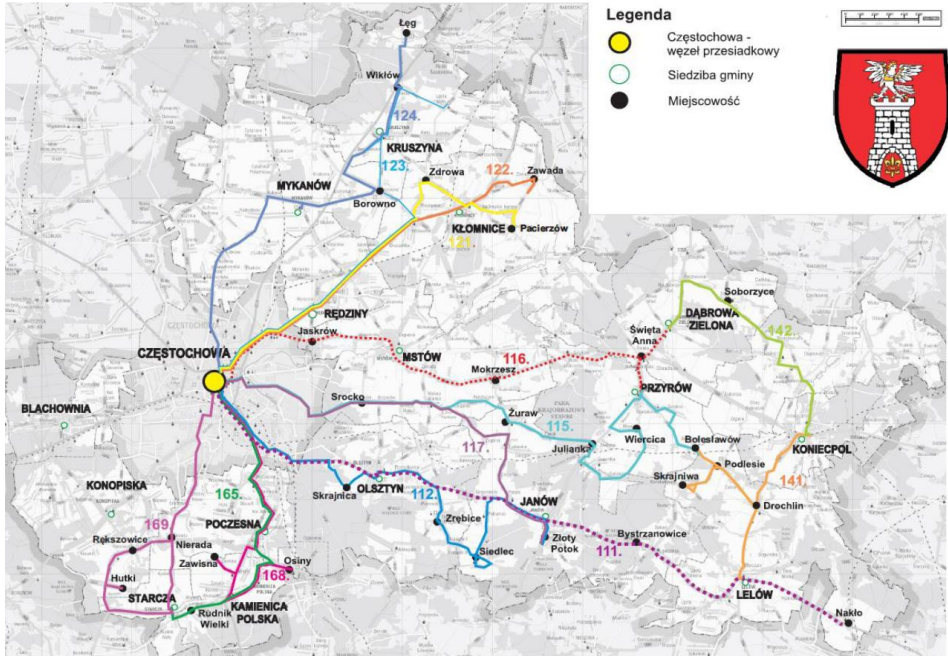
nr 91 Siewierz – Częstochowa – Piotrków Trybunalski), drogi wojewódzkie (nr 483, 786, 793, 784, 794) o długości 156,2 km (<https://czestochowa.powiat.pl/kryzys/pdf/charakterystyka.pdf>) oraz drogi powiatowe o długości 574,831 km. Zapewniają one sprawne połączenia z sąsiednimi regionami (<https://czestochowa.powiat.pl/pzd/index.php?page=roads>). Na terenie powiatu znajduje się 578 km dróg powiatowych i 1264 km dróg gminnych (*Raport o stanie powiatu częstochowskiego za 2024 rok*).

Przewozy autobusowe (zob. ryc. 1) – na obszarze powiatu częstochowskiego realizowane są na następujących liniach komunikacyjnych: Częstochowa – Olsztyn – Janów – Lelów – Nakło; Częstochowa – Skrajnica – Olsztyn – Zrębice – Pabianice – Złoty Potok; Częstochowa – Srocko – Lipnik – Przyrów – Zarębice – Bolesławów; Częstochowa – Srocko – Zagórze – Piasek – Janów – Złoty Potok; Koniecpol – Drochlin – Bolesławów – Drochlin – Lelów; Częstochowa – Mstów – Mokresz – Święta Anna – Dąbrowa Zielona; Koniecpol – Łysiny – Łabędź – Soborzyce – Dąbrowa Zielona; Częstochowa – Rudniki – Nieznanice – Kłomnice – Pacierzów – Garnek; Częstochowa – Rudniki – Kłomnice – Lipicze – Zawada; Częstochowa – Rudniki – Kłomnice – Zawada – Lipicze; Częstochowa – Rudniki – Borowno – Kruszyna – Lgota Mała; Częstochowa – Lubojna – Mykanów – Borowno – Łęg; Częstochowa – Poczesna – Wanaty – Zawisna – Kamienica Polska – Osiny; Starcza – Nierada – Częstochowa – Poczesna – Kamienica Polska – Starcza; Częstochowa – Łysiec – Starcza – Hutki – Rększowice – Częstochowa (*Raport o stanie powiatu częstochowskiego za 2024 rok*).

Przewozy autobusowe o charakterze użyteczności publicznej realizowane na terenie powiatu częstochowskiego do 31 grudnia 2024 roku odbywały się w ramach wyznaczonych linii komunikacyjnych. W drodze przetargu do obsługi wyznaczonych linii zostało wyłonionych 5 przewoźników. Dodatkowo w powiecie częstochowskim komunikację zapewniają również lokalni przewoźnicy. Z dniem 31 grudnia 2024 roku powiat częstochowski zakończył organizację publicznego transportu zbiorowego, przekazując te kompetencje Jurajskiemu Związkowi Powiatowo-Gminnemu funkcjonującemu pod nazwą „Komunikacja Jurajska”.

Linie powiatowe obsługiwane przez „Komunikację Jurajską” oraz przewoźników lokalnych kursują głównie w dni robocze, z rozkładami dostosowanymi do godzin dojazdów do pracy i szkół. Na trasach o większym natężeniu (np. Częstochowa – Olsztyn, Częstochowa – Złoty Potok, Częstochowa – Koniecpol) kursy odbywają się kilka razy dziennie, zwykle od wczesnego rana do wieczora. W dni wolne liczba kursów jest ograniczona – często do 3–5 połączeń w ciągu dnia. Władze powiatu podkreślają, że rozkłady są projektowane w oparciu o potrzeby lokalnych społeczności, z uwzględnieniem szczytów porannych i popołudniowych oraz godzin lekcyjnych. Na obszarze powiatu częstochowskiego trwają inwestycje w centra przesiadkowe, parkingi „park&ride” i „bike&ride” oraz system informacji pasażerskiej (tablice elektroniczne, komunikaty głosowe), co ma po-

prawić dostępność transportu zbiorowego i jego atrakcyjność (<https://wczestochowie.pl/w-powiecie-czestochowskim-stawiaja-na-zintegrowana-komunikacje-i-czystsze-powietrze/>).

Rycina 1

Linie komunikacji publicznej realizowane na terenie powiatu częstochowskiego w 2024 r.

Źródło: Raport o stanie powiatu częstochowskiego za 2024 r. Starostwo Powiatu Częstochowskiego 2025.

Do miejscowości turystycznych Jury Krakowsko-Częstochowskiej (Olsztyn, Złoty Potok, Janów, Leleń) w weekendy liczba kursów jest mniejsza, ale nadal umożliwia to dojazd do atrakcji turystycznych. Dla turystów planujących aktywny wypoczynek transport publiczny jest pomocny, ale wymaga wcześniejszego sprawdzenia rozkładów.

Sieć kolejowa na terenie powiatu częstochowskiego pełni obecnie funkcję uzupełniającą, jednak w przyszłości może zyskać na znaczeniu zarówno dla przewozów lokalnych, ruchu towarowego, jak i rozwoju turystyki. Przez powiat częstochowski przebiega ważna linia kolejowa nr 001 na trasie Katowice – Zawiercie – Częstochowa – Koluszki – Skierniewice – Warszawa, obsługująca stacje i przystanki: Korwinów, Rudniki, Rzerzeczyce, Kłomnice, Jacków oraz Widzów/Teklińców. Drugą istotną linią jest linia nr 146 Częstochowa – Zduńska Wola, będąca częścią dłuższej trasy prowadzącej przez Inowrocław, Bydgoszcz, Laskowice Pomorskie, Tczew i Gdańsk do Gdyni; na terenie powiatu obsługuje ona stacje

i przystanki w Mykanowie, Cykarzewie Starym i Cykarzewie. Do regionalnych połączeń kolejowych na terenie powiatu częstochowskiego należą m.in. linia kolejowa nr 061, przebiegająca na trasie Opole – Blachownia – Częstochowa – Koniecpol – Włoszczowa – Kielce. Obsługuje ona stacje i przystanki osobowe takie jak: Kusięta Nowe, Turów, Lusławice, Julianka, Staropole Częstochowskie, Podlesie, Koniecpol Magdasz oraz Koniecpol. Drugą ważną komunikacyjną trasą kolejową jest linia nr 064, łącząca Koniecpol z Kozłowem, Tunelem i Krakowem. Dodatkowo przez południowo-wschodni obszar gminy Lelów przebiega linia kolejowa nr 004 Centralnej Magistrali Kolejowej, która może mieć znaczenie dla przyszłego rozwoju transportu pasażerskiego i towarowego w regionie (<https://mapa.plk-sa.pl>).

Na terenie powiatu częstochowskiego, w gminie Rędziny, znajduje się zapasowe lotnisko wojskowe, które w przyszłości może zostać przystosowane do obsługi lotniczego transportu towarowego, pasażerskiego oraz czarterowego (<https://aeroklub-czestochowa.org.pl/lotnisko-rudniki>).

Dużym atutem powiatu częstochowskiego jest bliskość międzynarodowego portu lotniczego w Pyrzowicach. W 2024 roku linie lotnicze oraz biura podróży obsłużyły w ramach siatki połączeń regularnych oraz czarterowych 6 386 145 pasażerów (<https://katowice-airport.com/pl/nasze-lotnisko/aktualnosci/228>).

W powiecie częstochowskim znajduje się wiele tras rowerowych, a także liczne trasy MTB i szlaki szosowe w okolicy miasta Częstochowa i na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej. Popularne są również szlaki łączące się z innymi trasami w regionie, takie jak Szlak Wokół Gór Sokolich i Olsztyna czy Żółty szlak rowerowy nr 600. Do najbardziej znanych szlaków rowerowych w powiecie częstochowskim należą:

- Szlak Orlich Gniazd: długi szlak (ok. 190 km) łączący liczne zabytki Jury Krakowsko-Częstochowskiej;
- Szlak Zygmunta Krasińskiego: zielony szlak (ok. 72 km) z Częstochowy do Myszkowa, wiodący przez Mstów i Złoty Potok;
- Szlak Przełomu Warty: żółty szlak (32 km) łączy Częstochowę z Mstowem i jest częścią większego systemu tras na Jurze;
- Szlak wokół Gór Sokolich i Olsztyna: zielony szlak (28 km) połączony z innymi szlakami, np. z zielonym szlakiem rowerowym z Częstochowy do Olsztyna;
- Zielony szlak rowerowy: Częstochowa – Olsztyn (8 km). Prowadzi przez malownicze tereny Jury;
- Szlak rowerowy Dębowcówka: niebieska trasa z Częstochowy do Poraja (16 km);
- Czarny szlak rowerowy wzdłuż Warty: Czarny kolor (5,7 km) Wancerzów – Częstochowa (<https://roweremposlasku.pl/tag/powiat-czestochowski>).

Położenie powiatu częstochowskiego zachęca do aktywnych form turystyki. Przy wsparciu finansowym miasta Częstochowa został zrealizowany projekt

„Częstochowa. Brama na Jurę”¹ (www.bramajury.pl). Na terenie miasta i okolic znajdują się liczne trasy MTB dla rowerów górskich i crossowych, zróżnicowane pod względem trudności. Na obszarze powiatu częstochowskiego istnieją również wyznaczone trasy na rower szosowy, których z każdym rokiem przybywa (zob. tab. 1).

Tabela 1

Długość dróg rowerowych w kilometrach w Częstochowie (miasto na prawach powiatu) oraz powiecie częstochowskim (ziemskim) w latach 2011–2024

Rok	2011	2013	2015	2017	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Długość dróg dla rowerów ogółem*	15,1	23,2	34,2	34,6	42,6	45,1	46,3	56,4	65,8	70
Długość dróg dla rowerów będących pod zarządem gminy	0	13,6	12	11,9	19,2	21,7	21,7	23,7	25,9	25,9
Długość dróg dla rowerów będących pod zarządem starostwa	0	3,5	16,1	16,6	17,5	17,5	18,7	18,7	25,9	27,8
Długość dróg dla rowerów będących pod zarządem urzędu marszałkowskiego	0	6,1	6,1	6,1	5,9	5,9	5,9	14	14	16,4

* Długość dróg dla rowerów (Wymiary: Drogi dla rowerów i buspasy) – Droga dla rowerów – droga lub część drogi niebędącej jezdnią oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi (np. C-13, C-13/16) przeznaczona do ruchu rowerów, hulajnóg elektrycznych i urządzeń transportu osobistego oraz osób poruszających się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch i ruchu pieszych, w przypadkach przewidzianych w ustawie (ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 988, z późn. zm.)). Począwszy od roku 2013 dane uwzględniają długość dróg dla rowerów będących odpowiednio w obszarze właściwości gminy, starostwa i urzędu marszałkowskiego (bez długości szlaków rowerowych), czyli: samodzielnych dróg dla rowerów (położonych w pasie drogi); dróg wydzielonych z jezdni; dróg wydzielonych z chodnika; dróg zawartych w ciągach pieszo-rowerowych. Za długość dróg dla rowerów należy uważać długość dróg przebiegających w jednym kierunku. Długość dróg położonych po dwóch stronach drogi jest liczona odrębnie. Ujęto drogi służące głównie do celów komunikacyjnych, a nie turystycznych, tzw. szlaków rowerowych (np. położonych w lesie).

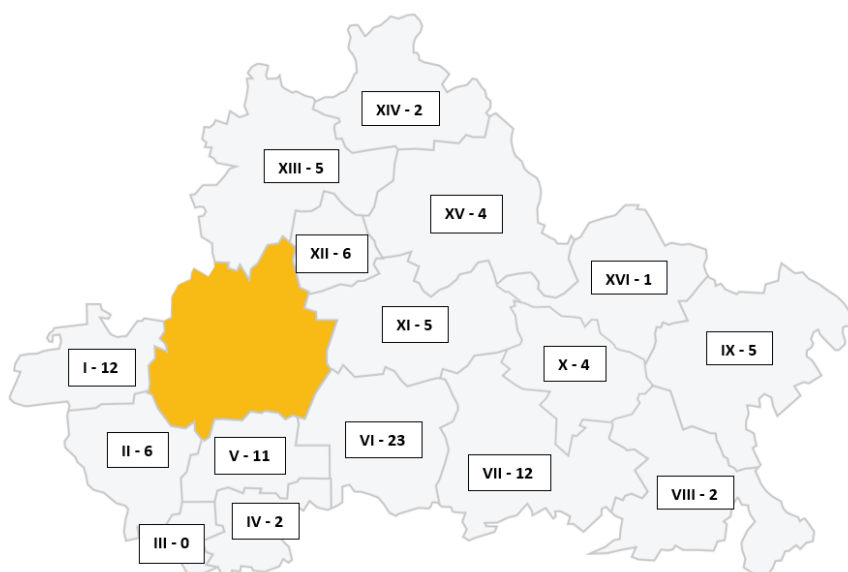
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Turystyczna baza gastronomiczna

Gastronomia pełni ważną rolę w kreowaniu wizerunku regionu i wpływa na doświadczenia turystyczne. Gastronomia powiatu częstochowskiego oferuje szeroki zakres dań, od kuchni polskiej, gruzińskiej i śródziemnomorskiej, po spe-

¹ „Częstochowa. Brama na Jurę” to mobilna aplikacja mapowa dostępna na systemy Android i iOS, stworzona z myślą o miłośnikach jazdy na rowerze. Umożliwia korzystanie z gotowych tras rowerowych oraz tworzenie własnych, z uwzględnieniem poziomu trudności i trybu jazdy: turystycznego, miejskiego lub szosowego. Aplikacja oferuje profil wysokościowy trasy, możliwość zapisania i udostępnienia jej innym użytkownikom, a także pobranie śladu GPX. Na mapie znajdują się propozycje wycieczek rowerowych po okolicach Częstochowy wpisanych w krajobraz Jury Krakowsko-Częstochowskiej, wzbogacone o punkty orientacyjne ze zdjęciami, które ułatwiają nawigację i planowanie przejazdu.

cjały regionu jurajskiego. Powiat częstochowski ma charakter rolniczy i turystyczny, co sprzyja powstawaniu miejsc oferujących lokalne produkty, tradycyjne dania oraz usługi gastronomiczne w ramach agroturystyki. Działalność gospodarcza powiatu, bazująca głównie na rolnictwie i usługach, co wpływa na powstawanie tradycyjnych, lokalnych restauracji serwujących dania regionalne, a także na rozwój sieci barów i punktów gastronomicznych przy głównych trasach komunikacyjnych. Lokale często współpracują z branżą turystyczną, oferując specjalne menu, catering na wydarzenia oraz posiłki dla grup zorganizowanych. Rozmieszczenie punktów gastronomicznych na obszarze powiatu częstochowskiego jest zróżnicowane (zob. ryc. 2).

Gminy powiatu częstochowskiego

I. Blachownia	IX. Koniecpol
II. Konopiska	X. Przyrów
III. Starcza	XI. Mstów
IV. Kamienica Polska	XII. Rędziny
V. Poczesna	XIII. Mykanów
VI. Olsztyn	XIV. Kruszyna
VII. Janów	XV. Kłomnice
VIII. Lelów	XVI. Dąbrowa Zielona

Rycina 2

Punkty gastronomiczne na obszarze powiatu częstochowskiego (stan na 28 sierpnia 2025 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: bazy Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, danych z Głównego Urzędu Statystycznego, Map Targeo, Geoportal 360, stron internetowych poszczególnych gmin powiatu częstochowskiego, portali internetowych.

Na obszarze powiatu częstochowskiego działają następujące punkty gastronomiczne: restauracje – 28, pizzerie – 11, kawiarnie i cukiernie – 13 (część z lokali działa sezonowo), bary – 5, smażalnie ryb – 5, pozostałe (gospody, zajazdy, domy rekolekcyjne, kebaby, ogródki letnie, food trucki) – około 15 punktów. Gmina Olsztyn wyróżnia się największą liczbą lokali gastronomicznych (ponad 20), co potwierdza jej znaczenie turystyczne dla regionu. Gminy Blachownia, Janów i Poczesna również oferują rozbudowaną bazę gastronomiczną. Niestety w gminach takich jak Rędziny, Lelów, Kruszyna czy Dąbrowa Zielona baza gastronomiczna jest skromna i głównie lokalna. Najmniejsza gmina powiatu częstochowskiego Starcza, nie posiada na swoim obszarze lokalu gastronomicznego. Najpowszechniejszym rodzajem gastronomii na obszarze powiatu są restauracje. Dominują w większych miejscowościach turystycznych i przy głównych trasach regionu. Pizzerie są popularne w średnich miejscowościach, często jako jedyny typ lokalu. Lokale takie jak smażalnie ryb, zajazdy, sale przyjęć czy domy rekolekcyjne występują rzadziej, ale pełnią ważną rolę w kontekście turystyki tematycznej i sezonowej. Sezonowe punkty (np. lodziarnie, ogródki letnie) są typowe dla takich gmin jak Blachownia, Olsztyn, Janów czy Lelów.

Tradycje kulinarne powiatu częstochowskiego są głęboko zakorzenione w historii regionu i odzwierciedlają jego rolniczy charakter, skromne warunki glebowe oraz wpływy kuchni śląskiej, jurajskiej i staropolskiej. Koła Gospodyń Wiejskich działające na terenie powiatu częstochowskiego odgrywają istotną rolę w kultywowaniu i promowaniu lokalnych tradycji kulinarnych. Dzięki ich aktywności organizowany jest Festiwal Kół Gospodyń Wiejskich z powiatu częstochowskiego – cykliczne wydarzenie, którego celem jest pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego regionu, popularyzacja kuchni regionalnej oraz prezentacja lokalnego rękodzieła. Festiwal gromadzi przedstawicielki kół z całego powiatu, tworząc przestrzeń do wymiany doświadczeń, integracji i wspólnego celebrowania tradycji.

W powiecie częstochowskim odbywa się kilka ciekawych festiwali kulinarnych i wydarzeń gastronomicznych, które promują lokalne smaki, produkty tradycyjne oraz kulturę regionu. Do najważniejszych należą:

- „Święto Ciulimu – Czulentu”. Festiwal Kultury Polskiej i Żydowskiej organizowany w Lelowie otrzymał certyfikat nadany przez Częstochowską Organizację Turystyczną jako Produkt Turystyczny, a potrawa „Ciulim lelowski” i „Czulent lelowski” otrzymały certyfikat potrawy regionalnej. „Ciulim lelowski” został wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych woj. śląskiego w kategorii „gotowe dania i potrawy” (<https://www.lelow.pl/kategorie/swieto-ciulimu-czulentu>).
- „Święto Pstrąga w Złotym Potoku” to organizowane przez gminę Janów w Złotym Potoku coroczne wydarzenie kulinarne i rekreacyjne, które odbywa się latem nad stawem Amerykan. W 2025 roku odbyła się jego 27. edycja, a jej program obejmował: pokazy kulinarne, degustacje pstrąga i inne atrakcje.

Fot. 1

„Święto Ciulimu – Czulentu”. Festiwal Kultury Polskiej i Żydowskiej w Lelowie. Potrawy
 Źródło: <https://www.polskieszlaki.pl/swieto-ciulimu-i-czulentu-w-lelowie.htm>

Fot. 2

„Święto Pstrąga w Żółtym Potoku” w gminie Janów. Potrawy
 Źródło <https://gazetaregionalna.com/ryby/>

- „Święto Ogórka” we wsi Ulesie w Gminie Dąbrowa Zielona to lokalna impreza organizowana w celu promocji lokalnych produktów. Wydarzenie, organizowane przez lokalne Koło Gospodyń Wiejskich oferuje degustację ogórkowych potraw, oraz wsparcie lokalnych działalności gospodarczych.

Fot. 3

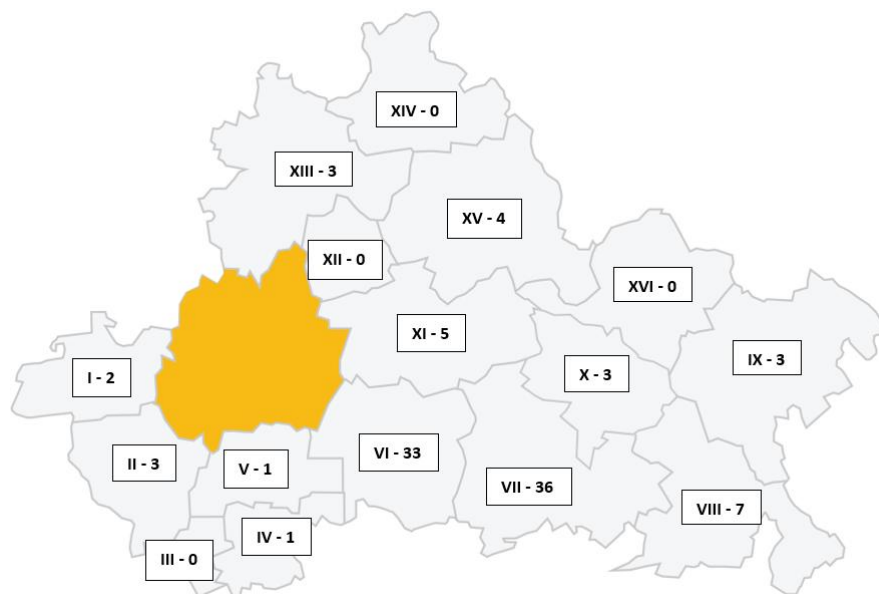
„Święto Ogórka” we wsi Ulesie w Gminie Dąbrowa Zielona. Potrawy
 Źródło: <https://www.radiojura.pl/swieto-ogorka-w-gminie-dabrowa-zielona-nietypowe-wydarzenie-organizuja-27-lipca-w-ulesiu.html>

Turystyczna baza noclegowa

Turystyczna baza noclegowa w powiecie częstochowskim jest zróżnicowana (zob. wykres 2). Największą bazę noclegową posiadają gminy Janów i Olsztyn. Gmina Janów dysponuje zróżnicowaną i dobrze rozwiniętą bazą noclegową, dostosowaną do potrzeb zarówno turystów indywidualnych, jak i grup zorganizowanych. Łączna liczba miejsc noclegowych przekracza 630, co czyni gminę atrakcyjnym miejscem wypoczynku na terenie Jury Krakowsko-Częstochowskiej. W skład bazy noclegowej wchodzi: Hotel trzygwiazdkowy – oferujący komfortowe warunki zakwaterowania dla 150 osób; Dwa schroniska młodzieżowe – zapewniające łącznie 115 miejsc noclegowych (idealne dla grup szkolnych i turystów indywidualnych); Ośrodek wypoczynkowy Związku Harcerstwa Polskiego – dysponujący 50 miejscami (często wykorzystywany na potrzeby obozów harcerskich i kolonii); Ośrodek wypoczynkowy CARITAS – oferujący 120 miejsc (przystosowany do organizacji wypoczynku dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych); Trzy pozostałe obiekty noclegowe (w tym pensjonaty i domy gościnne) – zapewniające łącznie 92 miejsca; Gospodarstwa Agroturystyczne oraz domki na wynajem – 28 obiektów, które łącznie oferują ponad 200 miejsc noclegowych (stanowią doskonałą alternatywę dla osób poszukujących wypoczynku w otoczeniu natury i lokalnej gościnności). Gmina Olsztyn, dysponuje dobrze rozwiniętą i zróżnicowaną bazą noclegową, która odpowiada na potrzeby zarówno turystów indywidualnych, jak i grup zorganizowanych. Na terenie miejscowości funkcjonują 33 obiekty noclegowe, w tym dwie agroturystyki, które oferują wypoczynek w bezpośrednim kontakcie z naturą i lokalną kulturą. Oferta noclegowa obejmuje: pensjonaty i domy gościnne, pokoje i apartamenty na wynajem, domki letniskowe, obiekty agroturystyczne, ośrodki wypoczynkowe. Dzięki różnorodności standardu i lokalizacji, gminy Janów i Olsztyn stanowią atrakcyjne miejsce wypoczynku dla miłośników Jury Krakowsko-Częstochowskiej, pieszych wędrówek, wspinaczki oraz turystyki rodzinnej.

W gminie Konopiska baza noclegowa obejmuje pięć gospodarstw agroturystycznych, oferujących wypoczynek w spokojnym, wiejskim otoczeniu. Szczególnym miejscem jest Harcerski Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy „Pająk”, który dysponuje sześcioma murowanymi domkami, mogącymi łącznie pomieścić do 120 osób. Dodatkowo, w Parku Korzonek znajduje się kameralny domek przeznaczony dla czterech osób. W gminie Kłomnice działają cztery obiekty noclegowe, z czego trzy to gospodarstwa agroturystyczne. Łączna liczba dostępnych miejsc noclegowych wynosi 155, co czyni gminę atrakcyjną dla osób poszukujących wypoczynku w otoczeniu przyrody i lokalnej gościnności. Z kolei gmina Lelów oferuje wypoczynek w wyjątkowym, sielskim klimacie. Wśród dostępnych obiektów znajdują się: domki na wynajem, pięć gospodarstw agroturystycznych oraz zabytkowy pałac w Nakle. Łącznie gmina dysponuje około 60–70 miejscami

noclegowymi, co sprawia, że jest doskonałym wyborem dla osób szukających ciszy, kontaktu z naturą i autentycznego wiejskiego klimatu.

Gminy powiatu częstochowskiego

I. Blachownia	IX. Koniecpol
II. Konopiska	X. Przyrów
III. Starcza	XI. Mstów
IV. Kamienica Polska	XII. Rędziny
V. Poczesna	XIII. Mykanów
VI. Olsztyn	XIV. Kruszyzna
VII. Janów	XV. Kłomnice
VIII. Lelów	XVI. Dąbrowa Zielona

Rycina 3

Baza noclegowa na obszarze powiatu częstochowskiego (stan na 28 sierpnia 2025 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: baza Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, danych Głównego Urzędu Statystycznego, Map Targeo, Geoportal 360, stron internetowych poszczególnych gmin powiatu częstochowskiego, portali internetowych z bazą noclegową.

W powiecie częstochowskim, gminy takie jak Rędziny, Starcza, Kruszyzna oraz Dąbrowa Zielona nie posiadają rozwiniętej bazy noclegowej. Brak obiektów hotelowych, pensjonatów czy gospodarstw agroturystycznych sprawia, że są to obszary o mniejszym znaczeniu turystycznym, skupiające się głównie na funkcjach rolniczych i lokalnych inicjatywach społecznych. Niemniej jednak ich położenie

w pobliżu większych ośrodków oraz walory krajobrazowe mogą stanowić potencjał rozwojowy dla przyszłych inwestycji w sektorze turystyki i wypoczynku.

Turystyczna baza uzupełniająca

W zakres turystycznej bazy uzupełniającej wchodzi urządzenie turystyczne, m.in. obiekty, urządzenia sportowe oraz urządzenia paraturystyczne, zaspokajające potrzeby stałych mieszkańców oraz turystów, jak np. instytucje kulturalne; usługi handlu, rzemiosła, zdrowia; infrastruktura techniczna (Pawlikowska-Piechotka, 2009).

Powiat częstochowski może pochwalić się bogatą i zróżnicowaną turystyczną bazą uzupełniającą, która wspiera rozwój turystyki i rekreacji na jego obszarze (zob. tab. nr 2). W gminie Janów znajduje się rozbudowana infrastruktura sportowo-rekreacyjna, obejmująca m.in. ośrodek jeździecki, stajnię, pole do paintballa, kąpielisko z plażą, wypożyczalnię rowerów, wieżę obserwacyjną oraz strzelnicę. Dodatkowo, mieszkańcy i turyści mogą korzystać z placu zabaw, boiska do piłki plażowej, dwóch siłowni zewnętrznych, boiska do piłki nożnej, kortu tenisowego, boiska do koszykówki, kompleksu sportowego Orlik 2012 oraz hali sportowej.

W Gminie Blachownia należy wyróżnić cztery główne obiekty sportowe: hala widowiskowo-sportowa, stadion sportowy Ośrodka Sportu i Rekreacji z przylegającym do niego kortem tenisowym i skateparkiem, boisko szkolne „Orlik”, Boisko Sportowe „Sahara” wraz z kortem tenisowym. W skład obiektów zarządzanych przez Ośrodek Sportu i Rekreacji wchodzi: skatepark, brodzik czynny w sezonie letnim, kort tenisowy, sauna, siłownia, wypożyczalnia rowerów oraz plac do street workoutu. W ramach rozwoju infrastruktury powstał również tor wrotkarski wokół stadionu sportowego. Blisko centrum Blachowni znajduje się zbiornik retencyjny na rzece Stradomce, którego powierzchnia wynosi 47 ha. Zbiornik oprócz funkcji przeciwpowodziowej, pełni rolę rekreacyjną. Jest uznawany za jeden z największych walorów turystycznych gminy Blachownia (https://pl.wikipedia.org/wiki/Blachownia_zbiornik_wodny). Nad zalewem działa wypożyczalnia sprzętu pływającego.

Gmina Poczesna oferuje kompleks sportowy przy Zespole Szkół w Hucie Starej B, obejmujący boisko do piłki nożnej oraz wielofunkcyjne boisko do siatkówki i koszykówki. Na terenie sportowo-rekreacyjnym znajdują się również dwa pełnowymiarowe boiska do piłki nożnej, odkryty basen, kort tenisowy, miasteczko ruchu drogowego, siłownia zewnętrzna oraz aż dziesięć placów zabaw, co czyni gminę przyjazną rodzinom z dziećmi.

W Rędzinach dostępna jest hala sportowa z widownią na 180 osób oraz kompleks „Orlik”, który obejmuje boisko do piłki nożnej ze sztuczną nawierzchnią,

boisko do koszykówki i siatkówki pokryte poliuretanem, a także dodatkowe boisko do piłki ręcznej i drugie boisko do koszykówki. Całość uzupełnia czterotorowa bieżnia oraz skocznia do skoku w dal. Gmina dysponuje również dwoma boiskami do piłki nożnej oraz torem żużlowym klubu UKS Speedway Rędziny.

W Dąbrowie Zielonej znajduje się wyjątkowo rozbudowana, jak na gminę wiejską, infrastruktura rekreacyjna. Obejmuje ona dwie duże i jedną małą salę gimnastyczną przy szkołach podstawowych, trzynaście placów zabaw i obiektów rekreacyjnych, w tym budynek wielofunkcyjny w Dąbku z boiskiem trawiastym oraz przystanią kajakową. Szczególną atrakcją jest „Ogród Bajek” w Dąbrowie Zielonej, gdzie odwiedzający mogą podziwiać postacie z bajek. Dodatkowo, przy kompleksie sportowym Orlik 2012 znajduje się siłownia zewnętrzna, boisko trawiaste w Olbrachcicach oraz boiska do piłki nożnej w Soborzycach i Dąbrowie Zielonej.

Tabela 2

Baza uzupełniająca na obszarze powiatu częstochowskiego (stan na 28 sierpnia 2025 r.)

Gmina	Blachownia	Dąbrowa Zielona	Janów	Kamienica Polska	Kłomnice	Koniecpol	Konopiska	Kruszyna	Lelów	Mstów	Mykanów	Olsztyn	Poczesna	Przyrów	Rędziny	Starcza
Baza uzupełniająca*	9	13	12	2	5	7	5	4	8	4	3	5	9	2	11	3
Plac zabaw	6	3	19	1	11	2	9	4	1	19	4	7	6	4	4	1
Basen/Brodzik otwarty	1												1			
Kąpielisko/Plaża	1		4	1		1	1			1						
Wypożyczalnia rowerów			2													

* Elementami bazy uzupełniającej występującymi na obszarze powiatu częstochowskiego ziemskiego są: bieżnie tartanowe, boiska do koszykówki, boiska piłkarskie, boiska do piłki ręcznej, boiska siatkówki plażowej, boiska do piłki siatkowej, hale sportowe, korty tenisowe, miasteczko ruchu drogowego, ośrodki jazdy konnej, orliki, plac do street workoutu, pola do paintballu, pole golfowe, przystanie kajakowe, sauna, siłownie, skatepark, sale gimnastyczne, siłownie zewnętrzne, skocznie do skoku w dal, stadion lekkoatletyczny, stadiony piłkarskie, stajnie, strzelnica, tor wrotkarski, tor żużlowy, wieża obserwacyjna.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: danych z Głównego Urzędu Statystycznego, Map Targeo, Geoportall 360, stron internetowych poszczególnych gmin powiatu częstochowskiego.

Gmina Koniecpol dysponuje stadionem sportowym przy Ośrodku Kultury Sportu i Rekreacji, halą sportową przy Zespole Szkół nr 2 oraz dwoma boiskami typu Orlik 2012 przy lokalnych szkołach. Dodatkowo, w okolicznych lasach i na

łakach wytyczono ścieżki rowerowe i trasy do nordic walkingu. Gmina oferuje również możliwość uczestnictwa w spływach kajakowych na rzece Pilicy oraz wypoczynek nad kąpieliskiem z plażą.

Ważnymi punktami na mapie powiatu Częstochowskiego są 2 obiekty zlokalizowane na terenie gminy Konopiska. Jednym z najbardziej prestiżowych obiektów jest pole golfowe z 18 dołkami, które stanowi unikalną atrakcję w skali regionu i umożliwi organizację wydarzeń sportowych o zasięgu ogólnopolskim. Ważnym punktem na mapie sportowej Konopisk jest stadion lekkoatletyczny im. Ireny Szewińskiej, który oferuje profesjonalne warunki do uprawiania konkurencji lekkoatletycznych. Ponadto, atrakcją turystyczną gminy Konopiska jest zbiornik wodny „Pająk”, jeden z najczystszych w regionie i chętnie odwiedzanych.

Najmniejszą turystyczną bazą uzupełniającą dysponują gminy Kamienica Polska i Przyrów. Gmina Kamienica Polska oferuje podstawową, lecz funkcjonalną infrastrukturę sportową. Na jej terenie znajduje się plac zabaw, boisko do piłki nożnej, wykorzystywane do rozgrywek amatorskich i szkolnych, a także hala sportowa, umożliwiająca organizację zajęć sportowych niezależnie od warunków pogodowych. Z kolei gmina Przyrów dysponuje jedynie boiskiem do piłki nożnej, a także ośrodkiem jazdy konnej, który stanowi atrakcyjną propozycję dla miłośników sportów jeździeckich i rekreacji na świeżym powietrzu. Obiekt ten sprzyja zarówno nauce jazdy konnej, jak i organizacji wydarzeń związanych z kulturą hippiczną.

Warto podkreślić, iż w dokumentach planistycznych gmin, np. w strategii rozwoju gminy Przyrów na lata 2023–2030 przewidziano m.in.: zagospodarowanie i promocje szlaku pieszo-rowerowego wzdłuż rzeki Wiercicy; budowa spójnego systemu tras rowerowych; uregulowanie ruchu na rzece Wiercicy i przystosowanie do wykorzystania jej pod sport i turystykę wodną (m.in. spływy kajakowe); zagospodarowanie i oznakowanie ścieżek rowerowych i tras turystycznych; rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej i rekreacyjnej oraz zwiększenie dostępności dla mieszkańców gminy i turystów; modernizacja i udostępnienie kąpieliska dla mieszkańców (*Strategia rozwoju gminy Przyrów na lata 2023–2030*).

Zakończenie

Powiat częstochowski wyróżnia się bogactwem walorów turystycznych i rekreacyjnych, które czynią go atrakcyjnym miejscem wypoczynku zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających. Do najważniejszych atutów regionu należą walory przyrodnicze, takie jak malownicze krajobrazy Jury Krakowsko-Częstochowskiej, wapienne ostańce, doliny i lasy, które sprzyjają turystyce pieszej, rowerowej i wspinacze. Istotnym elementem oferty turystycznej są liczne szlaki –

m.in. Szlak Orlich Gniazd, Szlak Zygmunta Krasieńskiego czy Szlak Przełomu Warty – a także trasy rowerowe MTB, szosowe i rekreacyjne, które systematycznie się rozwijają.

Region oferuje także bogatą infrastrukturę rekreacyjną, obejmującą kąpieliska, plaże, przystanie kajakowe, wieże widokowe, pole golfowe w Konopiskach, stadniny koni w Janowie i Przyrowie oraz tor żużlowy w Rędzinach. Dziedzictwo kulturowe powiatu reprezentują m.in. ruiny zamku w Olsztynie, Pałac w Nakle oraz liczne festiwale kulinarne, takie jak Święto Pstrąga czy Święto „Ciulimu-Czulentu”. Gastronomia regionalna, oparta na lokalnych produktach i tradycyjnych recepturach, stanowi istotny element tożsamości kulinarnej regionu. Uzupełnieniem oferty są obiekty sportowe – hale, boiska, korty tenisowe, skateparki, siłownie zewnętrzne oraz miasteczka ruchu drogowego.

Istniejąca infrastruktura turystyczna i rekreacyjna w powiecie częstochowskim w dużym stopniu odpowiada na potrzeby mieszkańców i turystów, szczególnie w gminach takich jak Janów i Olsztyn, które dysponują rozbudowaną bazą noclegową, gastronomiczną i rekreacyjną. Gminy Konopiska, Blachownia, Poczesna i Koniecpol oferują szeroką gamę obiektów sportowych i wypoczynkowych, w tym hale, boiska, kąpieliska, trasy rowerowe i obiekty tematyczne. Gminy Rędziny, Dąbrowa Zielona, Lelów i Kłomnice posiadają rozwiniętą infrastrukturę sportową i rekreacyjną, jednak ich baza noclegowa i gastronomiczna jest ograniczona. Natomiast gminy Starcza, Kruszyna, Kamienica Polska i Przyrów dysponują jedynie podstawową infrastrukturą, co znacząco ogranicza ich potencjał turystyczny.

Pomimo licznych atutów, rozwój turystyki i rekreacji w regionie napotyka się na kilka istotnych barier. Przede wszystkim, brak rozwiniętej bazy noclegowej w części gmin (np. Rędziny, Starcza, Kruszyna, Dąbrowa Zielona) ogranicza możliwość rozwoju turystyki pobytowej. Komunikacja publiczna w powiecie częstochowskim jest przede wszystkim narzędziem dla mieszkańców i uczniów, ale umożliwia też dojazd turystom do głównych atrakcji Jury. Jednak w przypadku osób niezmotoryzowanych planujących weekendowy wypad, konieczne jest wcześniejsze sprawdzenie rozkładów, ponieważ częstotliwość kursów poza miastem jest ograniczona. Nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury, z koncentracją inwestycji w wybranych gminach, prowadzi do dysproporcji w dostępności usług turystycznych. Ograniczona baza gastronomiczna w mniejszych gminach wpływa negatywnie na komfort turystów i zmniejsza atrakcyjność regionu. Dodatkowo, sezonowość ruchu turystycznego, szczególnie w przypadku obiektów plenerowych i sezonowych punktów gastronomicznych, ogranicza pełne wykorzystanie potencjału regionu. Brakuje również zintegrowanego systemu informacji turystycznej, który mógłby wspierać planowanie pobytu i promocję lokalnych atrakcji. Ograniczenia finansowe gmin utrudniają modernizację istniejących obiektów oraz rozwój nowych inicjatyw, co stanowi kolejne wyzwanie dla rozwoju turystyki w powiecie częstochowskim.

DEKLARACJA BRAKU KONFLIKTU INTERESÓW

Autorzy deklarują brak potencjalnych konfliktów interesów w odniesieniu do badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne w powiecie częstochowskim (ziemskim) – zarys problematyki*.

FINANSOWANIE

Autorzy nie otrzymali żadnego wsparcia finansowego w zakresie badań, autorstwa i/lub publikacji artykułu *Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne w powiecie częstochowskim (ziemskim) – zarys problematyki*.

WKŁAD AUTORÓW

Beniamin Piksa: konceptualizacja, zarządzanie danymi, pozyskanie funduszy, przeprowadzenie badań, metodologia, administracja projektu, zasoby, walidacja, wizualizacja, pisanie – pierwszy szkic, pisanie – recenzja i edycja;

Eligiusz Małolepszy: konceptualizacja, metodologia, nadzór, walidacja, pisanie – recenzja i edycja.

Bibliografia

Netografia

- <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica> [dostęp: 22.08.2025].
- <https://aeroklub-czestochowa.org.pl/lotnisko-rudniki> [dostęp: 23.08.2025].
- <http://bramajury.pl> [dostęp: 4.09.2025].
- <https://czestochowa.powiat.pl/pzd/index.php?page=roads> [dostęp: 20.08.2025].
- <https://czestochowa.powiat.pl/kryzys/pdf/charakterystyka.pdf> [dostęp: 20.08.2025].
- <https://czestochowa.powiat.pl/pzd/index.php?page=roads> [dostęp: 20.08.2025].
- <https://katowice-airport.com/pl/nasze-lotnisko/aktualnosci/228> [dostęp: 2.09.2025].
- <https://lelow.pl/kategorie/swieto-ciulimu-czulentu> [dostęp: 17.09.2025].
- <https://mapa.plk-sa.pl> [dostęp: 22.08.2025].
- <https://mapa.targeo.pl> [dostęp: 7.09.2025].
- <https://czestochowa.powiat.pl/mapa-gmin> [dostęp: 1.09.2025].
- <https://geoportal360.pl> [dostęp: 29.08.2025].
- <https://roweremposlasku.pl/tag/powiat-czestochowski> [dostęp: 4.09.2025].
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Blachownia_zbiornik_wodny [dostęp: 3.11.2025].
- <https://wczestochowie.pl/w-powiecie-czestochowskim-stawiaja-na-zintegrowana-komunikacje-i-czystsze-powietrze/> [dostęp: 28.11.2025].

Literatura

- Czajkowski, S. (2014). Waloryzacja potencjału turystyczno-kulturowego Szlaku Orlich Gniazd. *Turystyka Kulturowa*, 1, 78–100.
- Kowalczyk, A., & Derek, M. (2010). *Zagospodarowanie turystyczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kabus, J., & Nowakowska-Grunt, J. (2016). Uwarunkowania rozwoju lokalnego na przykładzie powiatu częstochowskiego. *Turystyka i Rozwój Regionalny*, 5, 39–47; <https://doi.org/10.22630/TIRR.2016.5.4>.
- Molenda, M. (2011). Zagospodarowanie turystyczne determinantem konkurencyjności obszarów recepcji turystycznej, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 157, 291–300.
- Partyka, W. (2015). *Ocena i stan zagospodarowania rezerwatu „Parkowe” w powiecie częstochowskim* (praca dyplomowa). Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie.
- Pawlikowska-Piechotka, A. (2016). *Przestrzeń sportu, rekreacji i turystyki bez barier*. Warszawa: Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.
- Pawlikowska-Piechotka, A. (2009). *Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne*. Gdynia: Novae Res – Wydawnictwo Innowacyjne.
- Raport o stanie powiatu częstochowskiego za 2024 rok*. Powiat Częstochowski maj 2025.
- Strategia rozwoju gminy Przyrów na lata 2023–2030* (2022). Przyrów.
- Warszyńska, J., Jackowski, A. (1978). *Podstawy geografii turystyki*. Warszawa: PWN.
- Ziarkowski, D. (2014). *Zamki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. Problemy konserwacji i udostępniania dla turystyki*. Kraków: Wydawnictwo Proksenia.